

Bibelns uppbyggnad, tillkomst och inspiration

Bakgrundsfakta. Bibeln består av 66¹ böcker – 39 i Gamla testamentet (GT), 27 i Nya testamentet (NT) – skrivna under c:a 1500 år av c:a 30² olika författare från flera olika länder och kulturer i Medelhavsområdet och Mellanöstern. Bibeln är i grundspråket skriven på hebreiska, arameiska och grekiska. Den första hela Bibeln på svenska kom ut 1541 (Gustav Vasas bibel, en översättning av Luthers tyska bibel). Ordet bibel betyder boksamling. Totalt innehåller Bibeln över 30 000 verser.

Allmän och särskild uppenbarelse. Kristendomen är en uppenbarelsereligion, vilket innebär att Gud på olika sätt uppenbarar sig för människan. Bibeln säger att Gud uppenbarar sig och sin vilja genom skapelsen (Ps 19:1-7, Rom 1:19-20, Apg 14:15-17) och genom samvetet (Rom 2:14-16) och genom människans längtan efter det eviga (Pred 3:11). Dessa ting kallas ibland *allmän uppenbarelse*. Men det räcker inte för att människan skall lära känna Gud. Därför uppenbarar han sig också genom sitt Ord (Ps 19:8-15), den *särskilda uppenbarelsen* genom Ordet, och inte minst genom att Ordet blev människa i Jesus Kristus (Joh 1:14).

Hur Bibeln som särskild uppenbarelse skrevs ner. Bibeln uppkom i en muntlig kultur där man lärde sig saker och ting utantill och stora mängder information överfördes muntligt från generation till generation. Mose ansåg dock att Gud skrev historien som i en bok (2 Mos 32:32), och profeterna i GT fick ofta Guds befallning att själva skriva ner vad Gud hade uppenbarat (t.ex. 2 Mos 17:14, 5 Mos 31:24, Jos 10:13, Jes 30:8, Jer 30:2, 36:2, Job 19:23, Hab 2:2) så att det kunde läsas, liksom Gud skrev ner de tio buden på två stentavlor (2 Mos 31:18). Till hjälp hade man olika former av skrivtavlor, bokrullar av djurhud eller primitivt papper. Efter Jesu död och uppståndelse skrev hans lärjungar och deras efterföljare på liknande sätt ner evangelierna (Luk 1:1-4), den första kristna historien (Apg 1:1-2), skickade brev till de olika församlingarna, och skrev även ner sina uppenbarelsen i stil med GT:s profeter (Upp 1:1-3, 22:18-19). Allt detta samlades ihop och blev *Den Heliga Skrift* (Rom 1:2), summan av allt som apostlarna (NT) och profeterna (GT) förmedlat från Gud (Ef 2:20).

Bibelns grundtexter och hur den ursprungliga texten bevarats till idag. De bibliska texterna lästes hela tiden (Luk 4:16, Apg 17:11, Joh 5:39), och kopierades så noggrant att minsta skrivfel ledde till att kopian kasserades. Israels och församlingen – som kunde texterna utantill – var garanterna för att innehållet inte förvanskades³ under de kopieringar som var nödvändiga då manuskripten slets ut och/eller nya kopior behövde spridas. Till idag har c:a 5800 grekiska handskrifter för NT bevarats. Deras inbördes samstämmighet är mycket stor, och trots stora skillnader i ålder och geografiskt ursprung pekar de på att innehållet i den första upplagan – som vi inte har kvar – inte har förvanskats. Vi kan lita på NT. För GT:s text är situationen likartad, även där finns tusentals manuskript (på olika språk) och upptäckten

¹ Detta gäller vår protestantiska bibel. Katolska kyrkan har ytterligare ett tiotal böcker i Gamla testamentet, som kallas apokryfiska. Dessa böcker har aldrig erkänts som gudomligt inspirerade av judarna, men kan vara intressanta av t.ex. historiska skäl.

² Detta faktum ger Bibelns författare större trovärdighet som samstämmiga vittnen till verkliga händelser i jämförelse med t.ex. Koranen som har endast en författare.

³ Dock kunde stavning, vilken typ av bokstäver man använde (gemena/versaler) förändras över tid när språket moderniserades.

av Dödahavs-rullarna 1948 har visat att texternas innehåll bevarats genom århundradena. Gud har vakat över sitt ord och bevarat det (Jer 1:12, Upp 22:18-19).

Bibelns kanonisering⁴. Hur samlandet av GT:s texter gick till bland judarna exakt vet vi inte förutom det som texterna själva säger, men Jesus själv kanoniserade det GT som var i bruk bland judarna i synagogan på hans egen tid genom att han ständigt hänvisade till lagen, psalmerna, profeterna och skrifterna och gav dem gudomlig sanktion. För NT använde den tidiga kyrkan följande tre urvalskriterier för vilka texter som skulle anses gudomligt inspirerade: 1) De skulle vara av apostoliskt ursprung (Joh 17:20, Luk 10:16, 2 Petr 3:16), 2) vara i allmänt bruk i de olika församlingarna (Kol 4:16), 3) stämma med den sunda läran (1 Kor 4:6, 2 Tess 2:15, Tit 2:1). Kanoniseringen bekräftade endast vad som redan var en realitet, och utgjorde ingen kyrklig sammansvärjning ledd att kejsar Konstantin.

Bibelns inspiration. Bibeln är nedskriven av människor under inspiration av Gud (2 Petr 1:19-21, 2 Tim 3:16). Skriften är *utandad* av Gud, dvs den undervisning Bibeln förmedlar är Guds egen andedräkt (jfr Joh 20:22). Jesus själv är Ordet som blev människa (Joh 1:14). Gud, Jesus, Anden och Skriften är på det sättet oskiljaktiga (Joh 6:63). Bibeln är således – under förutsättning att den översatts korrekt från en god grundtext⁵ – Guds eviga, ofelbara och fullkomliga Ord som innehåller Hans yttersta vilja för skapelsen (Rom 16:26). Därav följer att allt Gud har gjort, gör och kommer att göra alltid står i harmoni med den särskilda uppenbarelsen av Hans väsen som Bibeln innehåller. För den kristne innebär detta att Bibeln är ett trosobjekt, där dess innehåll hålls heligt och tas emot som Guds Ord (1 Tess 2:13).

Att översätta Bibeln till ett modernt språk. Svårigheten ligger i att grekiska och hebreiskan är ett rikare språk än svenskan, vilket gör att en del nyanser förloras. Ett bra tips är att läsa i olika översättningar. Olika typer av översättningar fokuserar också på olika saker: lättlästhets (ex Levande Bibeln), innebördstrohet (SFB98, B2000) eller grundtexttrohet (Åkesson). Den bästa svenska helbibel vi har just nu är Svenska Folkbibeln (1998 e 2015).

Vad Bibeln innehåller. Bibeln innehåller en mängd olika typer av litteratur: prosa, historia, poesi, apokalyptik, brev, sånger, etc. Viktigt när man läser Bibeln är att man tar hänsyn till typ av text, till vem det är skrivet, av vem, i vilket kulturellt och historiskt sammanhang. En grundregel är också att text tolkar text, dvs eftersom vi tror att samme Ande inspirerat hela Bibeln skall dess olika delar harmoniera med och kasta ljus över varandra.

Källor:

1. Lilla Bibelhandboken, 1992, Skandinaviska bokförlaget, Gävle.
2. Uppslagsdelen i Svenska Folkbibeln, 1998, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm.

⁴ Kanon betyder "rättesnöre". Behovet av att fastställa kanon berodde mycket på *gnosticismen*.

⁵ Det finns olika åsikter huruvida NT skall baseras främst på den s.k. minoritetstexten – ett fåtal gamla handskrifter av dålig kvalitet som inte stämmer särskilt väl inbördes – eller den s.k. majoritetstexten – den överväldigande majoriteten av handskrifterna, som visserligen inte är så gamla men som har mycket få skillnader sinsemellan. Min personliga åsikt är det är majoritetstexten som är den ursprungliga, och på den är t.ex. King James Version och Svenska reformationsbibeln baserade. Att handskrifterna med minoritetstexterna har överlevt längre, beror nog främst på att de inte har använts på grund av sin bristande kvalitet och därigenom inte slitits ut och behövt ersättas av nya kopior. Skillnaderna mellan grundtexterna är dock inte större än att det allra viktigaste – de frälsningsrelaterade sanningarna – inte påverkas nämnvärt. Inte ens minoritetstexten är så dålig att evangeliet går förlorat, pris ske Gud!